

PTUJSKI LIST

Politično gospodarski tednik.

Stane:

Za celo leto K 15—
za pol leta 7:50
za četrt leta 3:80
za 1 mesec 1:30

Posamezna številka 60 vin.

Uredništvo in upravnništvo je v
Ptuj, Slovenski trg 3 (v starem
rotovžu), pritrilje, levo.

Rokopisi se ne vrnejo.

Štev. 30

Ptuj, 14. decembra 1919

I. letnik

Naročnikom!

Vsled štrajka črkostavcev, ki je trajal skoro dva meseca po vsej Sloveniji, smo bili tudi mi primorani ustaviti izdajo lista. Štrajk je končan in z današnjo številko počne list zopet redno izhajati. Prosimo p. n. naročnike potrpljenja; skušali bomo zamujeno nadoknadi. List se bo zopet vsakomur redno dostavljal.

Uredništvo.

Kolkovanje kron.

Od 30. novembra t. l. naprej se kolkujejo pri naših uradih in denarnih zavodih zigosane krone. Naval je povsod velikanski. Ob 3. uri zjutraj se že nastavijo ljudje in čakajo celo dopoldne predno pridejo na vrsto.

Pri izmenjavi se obdrži 20%. Za pridrženi denar se izda posebna pobotnica (priznanica). S kolkovanjem se naj doseže zmanjšanje množine kron. V Uradnem listu št. 160 objavljena okrožnica pravi, da bi po vsej človeški pameti kolkovanje in zmanjšanje števila kron za 20% moralo prinesiti znižanje cen.

Toda, kadar se gre za znižanje cen, se naša človeška pamet vedno zmoti. Vsled kolkovanja niso cene samo ostale na dosedanji že neznosni višini, nasprotno povsod se opaža, da se cene še dvigajo. Torej glavnega smotra s kolkovanjem le nismo dosegli. Sedaj še upamo, da se bo vsaj končna izme-

Pravljice Božene Njemcove.

Prevedel Dr. P.

(Nadaljevanje.)

O Solnčniku, Mesečniku in Veterniku.

Živel je svoje dni kralj, ki je imel sina in tri hčere. Zgodilo se je, da se je odpeljal s kraljico na tri dni iz gradu. Izročil je torej grad in hčere sinu in mu strogo naročil, naj ne počenja nikakih neumnosti, ker je vedel, da rad sestre draži.

Jedva pa je kralj iz gradu odnesel pete, je princ Silomil zaukal in hitel k sestram. Našel jih je na vrtu. „Čujte, dekline,“ je kričal že od daleč, „zdaj smo sami doma. Tri dni se lahko igramo, kakor se hočemo. Jaz sem kralj in vi me morate ubogati.“

„Kdo bi se s teboj igral,“ so odgovarjale sestre, lepe kraljične kakor rožni cvet. „Ti nas dražiš in ježiš; pusti nas rajši pri miru; mi te ne bomo ubogale.“

„Če me ne boste ubogale, ne dobite ne jesti ne piti in dam vas zapreti v vaše sobe, kjer mi ostanete, dokler se ne vrnejo stariši.“

„Le počakaj, ti zdražbar! Kaznovale te bomo, da boš pomnil.“

Nalomile so vej, natrgale cvetic in jih metale na brata; on je bežal in jih zopet preganjal in tako so se dražili do večera.

„Koliko se človek s temi dekleti najezi!“ je rekel mladi kraljevi namestnik, ko je legal na ležišče. Kar se odpre tiho okence in nekdo zašepče: „Da se ti ne

njava krone v naš bodoči narodni novec (dinar) izvedla tako, da ne bo zopet trpelo narodno gospodarstvo. Po mnenju strokovnjakov se pa naša valuta ne bo zboljšala poprej, dokler se ne odloči naša vlada, da z zaplembo velikega dela vojnih dobičkov ne zmanjša števila v prometu se nahajajočih kron. Naša krona se pa mora potem zamenjati za dinar v razmerju ena proti eni in ne v razmerju ena do 3 ali celo ena do 5. Saj ima naša krona pri nas isto kupno moč, kakor dinar v Srbiji. Pri nas stane skoraj splošno vse blago v kronah toliko, kakor v Srbiji v dinarjih. Z vsako neprimerno zamenjavo naše krone bi se torej kroni le škodovalo, dinarju pa prav nič ne koristilo.

Zborovanje kmetijskih podružnic ptujskega okraja

se je vršilo dne 30. novembra t. l. v Narodnem domu v Ptuj. Zborovanje je sklical g. Mihael Brenčič, kot komisar ptujskega okrajnega zastopa. Poročali so na zborovanju g. ing. Lah kot tajnik Kmetijske družbe v Ljubljani, nadrevizor Pušenjak za Zadržno zvezo v Mariboru in Janko Lesničar za Zadržno zvezo v Celju. Zastopane so bile skoraj vse kmetijske podružnice ptujskega okraja. Sklenilo se je:

1. da se ustanovi zveza kmetijskih podružnic za ptujski okraj,
2. da so osnuje posebna zadruga za nakup kmetijskih potrebščin in za prodajo kmetijskih pridelkov.

Izvolil se je kot predsednik zveze kmetijskih podružnic g. Miha Brenčič; v odbor so bili izvoljeni gg. Jakob Muhič, oskrbnik Rudl, vinorejski inštruktor Zupanc, župnik Toman, posestnik Vesenjok v Moškanjcih. Dalje pripadajo v širši odbor vsi načelniki obstoječih podružnic ptujskega okraja.

bo treba jutri s tremi jeziti, daj eno meni.“

„O prav rad; kdo pa si ti?“ je vprašal kraljevič, misleč, da nekdo uganja šale z njim.

„Jaz sem kralj solnca in hočem imeti tvojo sestro za kraljico.“

„Počakaj torej malo, prinesem jo. Za njo bo velika čast, če postane tako vplivna kraljica.“ In tekel je v spalnico najstarejše sestre, vzel jo v naročje, odnesel v svojo sobo in jo porinil skozi okno. Solnčnik, njen ženin, jo je odnesel po zlatem mostu v solnčno palačo.

Zarana je povedal Silomil sestrami, kaj se je z njuno sestro zgodilo. Bilo je krika in groženj, da je prihajalo kraljeviču tesno; ves dan nista izpregovorili z njim, šele zvečer, ko sta odhajali v svoji sobi, je prišla starejša sestra k bratu in mu pošepetala na uho: „Če pride k tebi ponoči zopet ženin, ne odpravljaj ga s praznimi rokami.“

„Glejmo!“ si je mislil Silomil, „niti bi ne rekel, da bi si sestri tako želeli ženinov; zarana sta delali, kakor bi do smrti ne hoteli z menoj izpregovoriti, zdaj pa še sami prosita.“

V svoji sobi ni mogel zaspati, čakajoč novega ženina. O polnoči je potrkal nekdo na okno in Silomil se je takoj oglasil: „Kdo je?“

„Kralj meseca sem in tvojo sestro želim za soprogo.“

„Počakaj, počakaj, takoj grem po njo.“ In hitel je po sestro, prinesel jo dol in položil na okno. Mesečnik jo je vzel v naročje in jo odnesel po srebrnih oblačkih v mesečno palačo.

Zjutraj je pripovedoval Silomil vse zapuščeni sestri, ki se je jokala in grozila, kaj bo oče rekel. Zvečer pa je prosila tudi ona, naj ji preskrbi ženina.

Na zborovanju se je posebno naglašalo, da je nujno potrebna združitev vseh kmetijskih slojev v močno organizacijo. Dandanes, ko se organizujejo delavci, obrtniki, uradniki, tudi kmet ne sme zaostati. Od vlade moramo zahtevati, da se kmeti koristi vpoštevajo pri sklepanju trgovskih pogodb s tujimi državami in pri določitvi carine.

Upamo, da se bo pričelo živahno delovanje po naših kmetijskih podružnicah v celem okraju.

Madžarski upad v Prekmurje.

(Piše očitavec.)

V noči od 28. na 29. novembra 1919 so se pripravljali Madžari na velik upad v del Prekmurja, ki je po naših četah zaseden. Napad je bil organiziran v večjem obsegu; dognalo se je od vojaške strani, da se je izvršil na 25 do 30 km široki fronti. Cilj madžarskega vpada je bil zasedba Dolnje Lendave, ter reokupacije Prekmurja do Mure. Madžari so napadli z močnimi regularnimi in iregularnimi silami. Da je bil napad v Prekmurje organiziran od višje strani, je najboljši dokaz to, da je spremljal vojaško akcijo sovražni aeroplan, ki je nad Muro motril premikanje naših in napredovanje madžarskih čet. Proti jutru dne 29. novembra 1919 se je posrečilo Madžarom, potisniti nase slabe predstraže od demarkacijske črte nazaj, ter prodirati z jakimi silami proti Dolnji Lendavi in Muri. Približno ob 5. uri zjutraj so se vneli v okolici mesta Doljna Lendava ljuti boji, v katerih so se izkazale naše moči preslabe in so se morale umakniti. Kmalu so se razvili v mestu samem hudi ulični boji, katerih se je vdeležilo tudi mestno, nam sovražno prebivalstvo. V teh bojih je bilo ubitih približno 25 Madžarov; naše izgube so bile primeroma majhne.

Ko je kraljevič legel, je potrkal zopet nekdo močno na okno. „Ali prihajaš tudi ti po sestro?“ je vprašal takoj kraljevič.

„Prihajam, če mi jo daš.“

„Kdo si?“

„Kralj vetrov.“

„No, imel bom poštene svake“, si je mislil Silomil in tekel po najmlajšo sestro. Položil jo je za okno, Veternik pa jo je vzel in sedel z njo v sinjeoblačni voz, ki so ga potegnili štirje bujni konji v zrak.

Ko se je vračal kralj s kraljico s svojega potovanja, je prišel kraljevič sam naproti. Kralj se je čudil, kako da ne prihajajo z njim kraljične, in je vprašal Silomila, kje so.

„Ljubi oče, vse tri sem omožil.“

„Kaj praviš?“ so vzkliknili stariši.

„Zares; ena je sedaj kraljica solnca, druga kraljica meseca, tretja pa kraljica vetrov.“ Kraljevič je vse povedal, kako je bilo.

Ko so slišali stariši o veliki sreči svojih hčer, jim je poglel srd na sina, in očitali so mu samo to, zakaj ni počakal na nje.

Kraljeviču pa je bilo kmalu žal, ko ni bilo sester doma. Gnalo ga je za njimi po svetu in prosil je, če bi smel oditi. Z očetovim dovoljenjem je sedel na konja in odrinil v svet.

Jahal je več dni in prijahal na zeleno loko, kjer je ležala množica mrtvih teles. Kaj se je neki tukaj zgodilo? Bila je bitka, ka-li? Jezdi dalje in zagleda za gričem grad. Pri odprtih vratih sedi starček, ki mu pravi: „Gospod, vi jezдите tako pogumno v ta grad; ali ne veste, da vas čaka smrt?“ (Nadaljevanje sledi.)

Madžari so bili zasedli že dober del mesta Lendave, ko so priskočile našim slabim okupacijskim silam rezerve na pomoč. Posebno sta se izkazali 2 srbski četi (kompaniji), katerima se je posrečilo, potisniti v boju na nož Madžare iz Dolnje Lendave do demarkacijske črte nazaj. V teh bojih so zajeli Madžari enega našega kapetana in 7 mož; te so odvedli preko demarkacijske črte; tam so jih oropali; drugi dan so nam jih vrnili najbrž na višje povelje.

Posebna nevarnost je pretila v teh pogibelnih urah našemu uradništvu. Del okraja Lendave je bil prevzet pod upravo deželne vlade za Slovenijo. Doljna-Lendava je sedež politične oblasti, okrajnega sodišča, davčnega urada, mestne občine (slov. gerenta), oddelka državne policije, žandarmerijske postaje in finančne straže. V kritičnih urah je bilo mesto že popolnoma obkroženo od sovražnikov; istotako tudi ¼ ure od mesta oddaljeni kolodvor, in gotovo bi bilo uradništvo prvo, nad katerim bi se domače prebivalstvo hotelo maščevati. Med našim uradništvom se nahaja tudi bivši ptujski sodnik in sedanjí predstojnik okrajnega sodišča v Dolnji-Lendavi, gospod dr. Milko Gaber, ki živi že nekaj mesecev s svojo rodbino v tem eksponiranem mestu. Pripomni se, da leži Lendava samo 3 km od demarkacijske črte, da je izpostavljena vsak čas nevarnosti zavzetja po sovražniku, ki si ob demarkacijski črti v zadnjem času utrjuje pozicije z artilerijskimi postojankami. V interesu naše stvari bi bilo, da bi posvečali naši uplivni krogi temu irendentističnemu kotičku našega novopridobljenega ozemlja več pozornosti, drugače nas mogoče drugič potisnejo Madžari z jakimi silami do Mure nazaj. Trda vojaška pest bodi tudi opora za našo tamošnjo upravo, ki mora prospevati samo tedaj, če bo imela zaslonbo v solidni milici. Prebivalstvo Doljne Lendave in del njenega okoliškega prebivalstva je madžarsko in nam je skozi in skozi sovražno; dokazano je, da je bil napad 29. novembra v jutro provociran po Lendavčanih samih, da je občinstvo v sovraštvo proti Slovencem na naše vojaštvo iz oken streljalo. Naše budne oblasti so bile vsled tega primorane, z ozirom na naše uradništvo in državne interese ugledne meščane mesta Doljne Lendave internirati.

Danes so razmere v teh obmejnih krajih zopet urejene; Madžari so potisnjeni preko demarkacijske črte.

Trezna, ne preradikalna politika nam pridobi simpatije neprijaznih meščanov; kmečko in okoličansko prebivalstvo pa bo videlo v nas rešitelje od boljševeške dobe samo tedaj, če ne bodo več med njimi, — kot je to žal danes, — živeli vojaki, ki plenijo, kradejo in ropajo, temveč ljudje, ki spoštujejo tujo lastnino.

Gospodarstvo.

Novi bankovci. Ldu. Beograd, 7. decembra. Poslednje dni so pričele dohajati večje množine bankovcev narodne banke, ki se izdelujejo v Parizu. Konec tega meseca jih bo gotovo za dve milijardi. Ako se sedaj ob markiranju konstatira, da v prometu ni več kron, nego je predvideno, potem se bodo krone meseca januarja vzele iz prometa.

Delegacija proizvajalcev čilskega solitra za Jugoslavijo je ustanovljena. Poddelegat za Slovenijo je dipl. agr. A. Jamnik v Ljubljani. Čuti je, da bomo kmalu preskrbljeni s čilskim solitrom, tem najvažnejšim dušičnatim gnojilom, katerega je naše kmetijstvo med dolgotrajno vojno tako silno pogrešalo. Naša polja, travniki in vinogradi so popolnoma izčrpani in obubožani. Odtod slabe letine. Hlevskega gnoja povsod primanjkuje, zato bo našim kmetovalcem čilski soliter kaj dobro došel in to še posebno kot zanesljivo koristno umetno gnojilo, katerega rabiti so kmetovalci že od prej dobro vajeni.

Glede priznanc, katere dobe stranke ob markiranju kron za pridržano petino pred-

loženega denarja, krožijo najrazličnejše vesti. Raznaša se, da je to izgubljen denar, na drugi strani pa zopet eni trdijo, da je edino pridržana petina nekaj vredna, drugi pa, da se bodo te priznanice izplačale v srebru. Vse te govornice so neosnovane. Te priznanice se pobotnice o izročeni svoti ter se bodo pri zameni za nov denar vračunavale prav kakor gotovina. Slepilne govornice raznašajo razni špekulantje.

Trgovska pogodba med Čeho-Slovaško in Jugoslavijo. Beograd, 9. decembra. (Slov. N.) Med našo kraljevino in čeho-slovaško republiko se je sklenila nova trgovska pogodba, ki ureja odnose med obema državama. V smislu te pogodbe se je čeho-slovaška vlada obvezala, da nam dobavi 1100 vagonov sladkorja, računajoč za vsako kilo sladkorja 3½ kg pšenice. Za ostalih 400 vagonov sladkorja zahteva čeho-slovaška vlada za vsak kilogram 1 kilogram govejega mesa žive teže. Čeho-Slovaška pa mora plačati za vse proizvode, ki jih kupi v naši kraljevini, izvozno carino.

Trgovinska pogajanja z Avstrijo. Beograd 8. decembra. (Slov. N.) V dobro informiranih političnih krogih sodijo, da se trgovinska pogodba, ki jo je naša država zaključila z Avstrijo pred tremi meseci, kljub novim pogajanjem ne bo bistveno spremenila. Kakor se zdi, bo ta trgovinska pogodba izpremenjena samo v toliko, da bo Avstrija morala blago, nakupljeno v Jugoslaviji, plačati izključno v zdravi valuti. Razen tega bo morala Avstrija nam odstopiti za 250 milijonov kron lokomotiv in vagonov in posoditi za delj časa že določeno število lokomotiv. Naša država bo plačevala v avstrijskih kronah. Avstrija se bo zavezala, da prepusti preko svojega ozemlja 15.000 vagonov soli, nakupljenih v Nemčiji, in drugega blaga za našo državno monopolsko upravo. Naši trgovci bodo blago, kupljeno v Avstriji, plačevali v avstrijskih kronah. Obracun se bo vršil po vsakodnevem kurzu.

Kako se je podražil tobak. Iz cenovnika o izdelkih tobačnega monopola, veljavnega od 3. decembra t. l. posnemamo: fini pursičan stane sedaj 1 kg 315 K, najfinejši turški 420 K, najfinejši hercegovski 280 K, fini turški 175 K, hercegovski 140 K, srednjefini turški 96 K 25 v, najfinejši ogrski 56 K. Domači tobak za pipo 21 K. Smotke stanejo po 100 komadov: regalitke 210 K, trabuke 175 K, britanike 175 K, operas 157 K 50 v, kuba-portorike 140 K, portorike 105 kron, viržinke 105, brazilke 87 K 50 v, viržinioze 70 K, namešane inozemske 52 K 50 v, kratke domače 35 kron. Svalčice po 100 komadov stanejo: egiptovske 45 K 50 v, princeze 38 K 50 v, dame 21 K, športne 17 K 50 v, ogrske 7 K. Cena je preračunjena v kronah po uradnem kurzu 1 dinar = 3 K 50 v.

Cene usnju. „Uradni list“ priobčuje naredbo dež. vlade, s katero se določajo cene surovim kožam, usnju in usnjenim izdelkom. Za podplate so določene cene od 44—84 K, za rjavo zgornje usnje 84—95 K, za črno zgornje usnje 76—87 K, za telečje zgornje usnje pa od K 117—125 za kilogram.

Izvoz žita. (Jugoslavija.) Pravijo, da je statistično dokazano, da ima naša država velike količine žita in moke, ki presegaajo potrebo. Iz tega razloga se je ministerstvo trgovine sporazumelo z ministrstvom za prehrano, in plod sporazuma je bila določitev, da se sme štiri do petsto tisoč ton (štirideset do petdeset tisoč vagonov), žita, oziroma moke prodati izven državnih mej. Kdor ve, da določa tečaj valuti izvoz in uvoz, gotovo ne bo oporekal ukrepu dveh ministerstev. Vprašanje pa je, koliko resnice je na vesteh, da imamo žita čez svojo potrebo. Glasovi, ki se pojavljajo v zadnjem času pravijo, da so prebitki žita mnogo manjši kakor se je računalo sprva. Ko se je sklenilo, da se lahko izvozi 40 do 50.000 vagonov žita, še ni bilo pozitivno dognano, da je letošnja žetev slaba, mnogo slabša nego se je pričakovalo. Računalo se je, da bo posebno dobro obrodila koruza, ki je obetala krasne uspehe. Dež in vlaga pa nista dopustila, da bi pravilno

dozorela in tako je dobršen del žetve letos proti pričakovanju propadel. To je žitno bilanco povsem izpremenilo, zato je treba, da se izpremeni tudi naše izvozno vprašanje. Najprimernejše za sedanji položaj je, da se izvoz hrane — dasi je to s trgovsko-gospodarskega stališča težko izvesti — zmanjša, ali celo ustavi. Vsi znamo in vidimo, da je hrana in prehrana regulativ splošnega zadovoljstva v državi. Prehrana je danes edina vsaj nekoliko svetla točka našega državnega položaja. Zato si moramo prizadevati, moramo vse storiti da jo ne le ohranimo na sedanji višini, ampak še zboljšamo. Za enkrat treba izvoz nemudoma ustaviti. Ako nam bo živeža kaj preostajalo, ga bomo pozneje lahko še boljše prodali, kakor sedaj.

Izvoz živeža se prepove. Beograd, 10. decembra. (Jugosl.) Ministerski svet se je bavil na svoji večerajšni seji s prehranjevalnimi težkočami, ki so se pojavile v posameznih pokrajinah države. Ministerski svet je sklenil prepovedati začasno izvoz živeža, zlasti moke in žita, dokler se ne reši najhujša kriza. Izvažati bo smela le še „Centralna Uprava.“

Uradni komunikacije o kolkevanju. Ljubljanski dopisni urad poroča iz uradnega vira: Iz vseh strani dežele prihajajo poročila, da se je ljudstvo točno držalo predpisov glede biljegovanja. Izvzemši slučaj v Kropi, kjer je komisija zlorabila svojo oblast in je biljegovala avstr. bankovce, za kar se nahaja v sodni preiskavi, ter nekaj slučajev poizkušenega tihotapstva, ni bilo incidentov. Trgovcem, ki so v prvih dneh odklanjali sprejem nebiljegovanih bankovcev, je politična oblast diktirala jako občutne kazni. Ljudstvo na splošno razumeva biljegovanje in pričakuje od njega, da preneha devalvacija jugoslovanske krone. Razni nezadovoljni elementi prirejajo po deželi shode in sklepajo resolucije proti 20%nim priznancam, hoteč v ljudstvu zasejati nezaupanje, da bo država kdaj honorirala priznanice. Izkušna se ljudstvo spraviti v strah za to, da bi po nižji ceni priznanice prodalo. Istočasno pa se nakupujejo priznanice, za katere se v mestih plačuje celo precej nad pariteto. Ljudstvo se odločno svari pred hujskači, ki kvarilo kredit države, zlasti pa se pozivlje, naj priznanc ne prodaja, temveč jih dobro hrani, kajti za definitivno izmenjanje stare krone so vse priprave že v polnem teku in tedaj bo seveda priznanica veljala toliko, kakor kolkovana krona. Huj-skače, ki po shodih napadajo vlado radi priznanc in s tem spravljajo priznanice na nižjo ceno v roke nakupcev, naj se ovadi bližnji oblasti.

Dopisi.

Dijaška kuhinja v Ptuju. Za to kuhinjo, katere stroški so preračunjeni za letošnje šolsko leto na 20.000 K, se je oglasilo že več prijateljev, nekateri s precejšnjimi zneski. Iz zapaščin je prejela 1170 K in sicer 500 K po Mihi Brenčiču, veleposestniku v Rogoznici, 490 K po Jožefu Mešku, župniku pri Sv. Miklavžu, 130 K po Ant. Vrazu od Sv. Lenarta in 50 K po Vidu Janžekoviču, župniku v Svečini. Nabralo se je 971 K 60 v in sicer je nabral prof. Ant. Kolarič ob godovanju prošta Martina Jurkoviča 450 K, prof. Ant. Sovré za na dražbi prodano gos 250 K (on sam je povrh daroval gos; izdražbilo se je 300 K; a od teh je 50 K dobilo gimn. podporno društvo), posestnik Jakob Šešerko v Sobotincih ob blagoslovljenju kapele 74 K, prof. A. Sovré v prijateljski družbi 30. nov. 102 K (polovica zbirke; drugo polovico je dobilo gimn. podporno društvo), župnik Planinc na Kogu 50 K, dr. Gosak v Nar. domu ob koncertu 12. okt. 45 K 60 v. Gostije so se spomnile dijakov s 722 K in sicer gostija Mavrič-Ciuha s 57 K v Selnici ob Dravi, Jos. Sagadin—Tončka Kupčić na Gori 55 K, Ant. Kolarič—Alojzija Kolarič v Središču 610 K (za purana, ki ga je daroval zenin v ta namen, purana pa izdražbal in tudi daroval Dij. kuhinji kapetan Babič.)